

การสังเคราะห์ข้อเสนอแนะจากการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสามระดับอุดมศึกษา

A Synthesis of Suggestions from the Third Round of External Quality Assessment in Higher Education

ทศศิริรินทร์ สว่างบุญ (Tatsirin Sawangboon)^{1*} วราพร เอราวรณณ์ (Waraporn Erawan)**

(Received: October 1, 2019; Revised: October 30, 2019; Accepted: November 1, 2019)

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ สังเคราะห์ข้อเสนอแนะจากการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสามระดับอุดมศึกษา วิธีดำเนินการวิจัย ระยะที่ 1 การสังเคราะห์ข้อเสนอแนะจากรายงานการประเมิน จำนวน 140 เล่ม โดยใช้การสังเคราะห์เนื้อหา ระยะที่ 2 การสังเคราะห์ข้อเสนอแนะจากความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยการสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ ตัวแทนจากสถาบันอุดมศึกษา และต้นสังกัด จำนวน 52 คน ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) สถาบันอุดมศึกษา ควรเพิ่มทักษะด้านภาษาและสมรรถนะที่จำเป็นแก่บัณฑิตตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิอุดมศึกษา ควรแสวงหาความร่วมมือในการวิจัย ควรบูรณาการการบริการวิชาการและการทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรมเข้ากับการเรียนการสอน ควรจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีที่ชัดเจน ควรให้ความรู้และสร้างความตระหนักเรื่องการประกันคุณภาพแก่บุคลากร ควรส่งเสริมกิจกรรมของนักศึกษาให้เป็นไปตามอัตลักษณ์และเอกลักษณ์ 2) สถาบันอุดมศึกษาควรให้ความสำคัญกับการนำผลประเมินภายนอกไปใช้ประโยชน์ สมศ. ต้นสังกัด และสถาบันอุดมศึกษา ควรทำงานร่วมกัน การประเมินควรมีทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ และผู้ประเมินควรเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ

ABSTRACT

This research is aimed to synthesize the suggestions from the third round of external quality assessment in higher education. The research methods which were Phase 1: Synthesis of the suggestions from 140 assessment reports, and narrative synthesis was used in data analysis, Phase 2: Synthesis of the suggestions from stakeholder's opinion, target groups were 52 representatives from higher education institutions and original affiliations, and content analysis was applied in data analysis. According to the research results, it was found that; 1) Higher education institutions should improve and develop language skills and necessary competencies for the graduates who were under higher education qualifications standard framework (TQF), the cooperation for researching and funding should be seek, academic services for community and the preservation of art and culture should be integrated with teaching and learning, annual government action plans should be clear, providing knowledge and creating awareness about quality assurance for personnel, promoting student activities in accordance with the identity and uniqueness of the university. 2) Higher education institutions should focus on external assessments utilization, ONESQA, original affiliations and higher education institutions should work together, the assessments should be both qualitative and quantitative, and the assessors should have knowledge, expertise and understanding of the context of higher education institution.

คำสำคัญ: การประเมินคุณภาพภายนอก ข้อเสนอแนะ ระดับอุดมศึกษา

Keywords: External quality assessment, Suggestion, Higher education

¹Corresponding author: Tatsirin.s@msu.ac.th

*ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาวิจัยและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

**ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาวิจัยและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดความมุ่งหมายและหลักการสำคัญในการจัดการศึกษา โดยให้มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษาและจัดระบบการประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับ และประเภทการศึกษา ในหมวด 6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา มาตรา 47 กำหนดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับประกอบด้วย ระบบการประกันคุณภาพภายใน และระบบการประกันคุณภาพภายนอก มาตรา 48 กำหนดให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายใน สถานศึกษาและให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานการประเมินตนเองเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดเผยต่อสาธารณชนเพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอก มาตรา 49 กำหนดให้มีการจัดตั้งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) และมีฐานะเป็นองค์การมหาชน ทำหน้าที่พัฒนาเกณฑ์ วิธีการ ประเมินคุณภาพภายนอกและทำการประเมินผลการจัดการศึกษา เพื่อให้มีการตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงความมุ่งหมายและหลักการและแนวการจัดการศึกษาในแต่ละระดับตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วย การศึกษาแห่งชาติโดยให้มีการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาทุกแห่งอย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุกห้าปีนับตั้งแต่ การประเมินครั้งสุดท้ายและเสนอผลการประเมินต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน [1] ทั้งนี้ การพัฒนาคุณภาพ การศึกษาไม่ว่าการศึกษาระดับใดก็ตาม ต้องมีการดำเนินการอย่างเป็นระบบ ครบวงจร และต่อเนื่อง ข้อมูลประกอบการ วางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่สำคัญมาจากผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา ผลการประเมินโดยหน่วยงาน ต้นสังกัด ผลการประเมินคุณภาพภายนอก และข้อเสนอแนะของคณะกรรมการประเมิน ในการปรับปรุงและพัฒนา คุณภาพการศึกษาทั้งระดับสถาบัน ระดับเขตพื้นที่ และระดับนโยบาย เป็นการขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพโดยใช้ ข้อมูลเป็นฐาน [2]

หากพิจารณาจากการประเมินคุณภาพภายนอก สมศ. ดำเนินการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษามาแล้ว สามรอบ ได้แก่ การประเมินคุณภาพภายนอกรอบแรก (พ.ศ. 2544 - 2548) การประเมินคุณภาพภายนอกรอบสอง (พ.ศ. 2549 - 2553) และ การประเมินคุณภาพภายนอกรอบสาม (พ.ศ. 2554 - 2558) สำหรับการประเมินคุณภาพภายนอกรอบ สี่ (พ.ศ. 2559 - 2563) มีการเปลี่ยนแปลงด้านนโยบายการศึกษา ทั้งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ การแก้ไข กฎกระทรวงเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาและ การกำหนดมาตรฐานการศึกษาชาติใหม่ ดังนั้นระหว่างปี 2559- 2561 สมศ. จำเป็นต้องชะลอการประเมินคุณภาพภายนอกรอบ 4 เพื่อปรับกรอบแนวทางการประเมินคุณภาพภายนอก รอบ 4 ให้สอดคล้องตามนโยบายการศึกษาของชาติ และจะทำการประเมินภายนอกในปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 [3]

สำหรับการประเมินภายนอกระดับอุดมศึกษาในรอบสามซึ่งเป็นการประเมินครั้งล่าสุด มีจำนวนสถาบัน อุดมศึกษาที่ได้รับการประเมินทั้งสิ้น 260 แห่ง โดยผู้ประเมินภายนอกได้จัดทำรายงานการประเมินพร้อมให้ข้อเสนอแนะ ต่อสถานศึกษา เพื่อใช้ในการยกระดับคุณภาพของสถานศึกษาแต่ละแห่ง ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า ข้อเสนอแนะดังกล่าว เป็นสารสนเทศที่มีคุณค่าต่อสถานศึกษาแต่ละแห่ง รวมถึงสถานศึกษาอื่นๆ ที่มีการจัดการศึกษาที่คล้ายคลึงกัน ได้นำ ข้อเสนอแนะไปปรับปรุงพัฒนาสถาบันของตน นอกจากนี้ จะเห็นว่าการประเมินคุณภาพภายนอกเป็นการดำเนินงาน ร่วมกันของหน่วยงาน 3 หน่วยงาน คือ สถาบันอุดมศึกษา ต้นสังกัด และ สมศ. ซึ่งการดำเนินงาน โดยการรับฟัง ความคิดเห็นของทุกฝ่าย ย่อมเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ และเป็นประโยชน์ต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษา รวมถึงยกระดับ ระบบการประเมินคุณภาพให้ได้มาตรฐานและเป็นที่ยอมรับจากทุกฝ่าย

จากที่กล่าวมาข้างต้น เพื่อให้การดำเนินการประเมินคุณภาพภายนอกเป็นไปตามวัตถุประสงค์แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ผู้วิจัยจึงสนใจสังเคราะห์ข้อเสนอแนะจากการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสาม ระดับอุดมศึกษา โดยพิจารณาจากรายงานการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสาม และความคิดเห็นของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการประเมินภายนอก เพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะที่สามารถจัดทำเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายให้กับสถานศึกษา หน่วยงานต้นสังกัด และสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา และเป็นการเตรียมความพร้อมเพื่อรับการประเมินภายนอกครั้งของสถานศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

งานวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสังเคราะห์ข้อเสนอแนะจากการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสาม ระดับอุดมศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์ย่อยดังนี้

- 1) เพื่อสังเคราะห์ข้อเสนอแนะจากรายงานการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสาม
- 2) เพื่อสังเคราะห์ข้อเสนอแนะจากความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสาม

วิธีการวิจัย

ระยะที่ 1 การสังเคราะห์ข้อเสนอแนะจากรายงานการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสาม

1.1 ประชากรและตัวอย่าง

ประชากร คือ รายงานการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสาม ซึ่งมีรายงานการประเมินทั้งสิ้น 260 เล่ม

ตัวอย่าง คือ รายงานการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสาม ระดับอุดมศึกษา จำนวน 140 เล่ม ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (stratified random sampling) ตามประเภทสถาบัน โดยกำหนดขนาดตัวอย่างจากการใช้เกณฑ์ร้อยละของประชากรหลักร้อยละ ที่ควรใช้ตัวอย่างอย่างน้อย 15-30 % [4] เพื่อให้ผลวิจัยมีความแม่นยำมากขึ้นผู้วิจัยจึงใช้จำนวนตัวอย่าง 140 เล่ม ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 53.85 รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ประชากรและตัวอย่างรายงานการประเมินภายนอกรอบสาม จำแนกตามประเภทสถาบัน

ลำดับที่	ประเภทสถาบัน	ประชากร (เล่ม)	ตัวอย่าง (เล่ม)
1.	สถาบันอุดมศึกษาในสังกัดของรัฐ	14	9
2.	สถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ	16	10
3.	มหาวิทยาลัยราชภัฏ	40	26
4.	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล	9	6
5.	มหาวิทยาลัยเอกชน	69	36
6.	สถานศึกษาสถานพยาบาล	43	28
7.	วิทยาลัยชุมชน	20	13
8.	สถาบันอุดมศึกษาเฉพาะทางอื่นๆ	29	5
9.	สถาบันการศึกษาเฉพาะทางต่ำกว่าปริญญาตรีสังกัดกระทรวงกลาโหม	10	5
10.	ศูนย์ฝึกอบรมตำรวจ	10	2
	รวม	260	140

1.2 ข้อมูลสำหรับการสังเคราะห์ ได้แก่ ข้อมูลที่ได้จากรายงานการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสามจำนวน 140 เล่ม โดยพิจารณาที่ประวัติความเป็นมาของสถาบัน รวมถึงวิสัยทัศน์ พันธกิจ อัตลักษณ์และเอกลักษณ์ของแต่ละสถาบัน และข้อเสนอแนะที่ผู้ประเมินได้เสนอแนะให้กับสถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่ง

1.3 เครื่องมือ คือ แบบบันทึกข้อมูล

1.4 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การสังเคราะห์เชิงพรรณนา (narrative synthesis) โดยการสังเคราะห์ข้อเสนอแนะที่ผู้ประเมินภายนอกได้นำเสนอในรายงานการประเมิน

ระยะที่ 2 การสังเคราะห์ข้อเสนอแนะจากความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการประเมินคุณภาพภายนอก รอบสาม

2.1 ผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ตัวแทนสถาบันอุดมศึกษา 33 คน และตัวแทนต้นสังกัด 19 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 52 คน ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลผ่านการสนทนากลุ่ม รายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวนผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มจำแนกตามประเภทสถาบัน

ประเภทสถาบัน	จำนวนที่เชิญ (จำนวนที่เข้าร่วมจริง)	ต้นสังกัด	จำนวนที่เชิญ (จำนวนที่เข้าร่วม จริง)
สถาบันอุดมศึกษาทั่วไป	20 (16)		2 (1)
สถาบันอุดมศึกษาในสังกัดของรัฐ	4 (5)	สำนักงาน	2 (1)
สถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ	4 (2)	คณะกรรมการการ	
มหาวิทยาลัยราชภัฏ	4 (3)	อุดมศึกษา (สกอ.)	
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล	4 (5)		
มหาวิทยาลัยเอกชน	4 (1)		
สถาบันอุดมศึกษาเฉพาะทาง	12 (12)		4 (12)
สถานศึกษาสถานพยาบาล	4 (2)	กระทรวงสาธารณสุข	1 (3)
วิทยาลัยชุมชน	4 (6)	สกอ.	1 (2)
สถาบันอุดมศึกษาเฉพาะทางอื่นๆ	4 (4)	กระทรวงคมนาคม	1 (4)
		กระทรวงกลาโหม	1 (3)
สถาบันการศึกษาเฉพาะทางต่ำกว่าปริญญาตรี	5 (5)		2 (6)
สถาบันสังกัดกระทรวงกลาโหม	3 (2)	กระทรวงกลาโหม	1 (-)
ศูนย์ฝึกอบรมตำรวจ	2 (3)	สำนักงานตำรวจ	1 (6)
		แห่งชาติ	
รวม	37 (33) คน		8 (19)

หมายเหตุ ตัวเลขในวงเล็บ คือ จำนวนผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มจริง

2.2 ประเด็นการสนทนากลุ่ม

ประเด็นการสนทนากลุ่มแบ่งออกเป็น 3 ประเด็น ดังนี้

- 1) ปัญหาและอุปสรรคของการประเมินคุณภาพภายนอกโดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน)
- 2) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวนโยบายการพัฒนาสถานศึกษาและระบบการประเมินคุณภาพภายนอก ระดับอุดมศึกษา เพื่อเสนอต่อรัฐบาล ศันสีกัด และ สมศ.
- 3) ทิศทางการประเมินคุณภาพภายนอกในอนาคต

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้การสนทนากลุ่ม (focus group) ซึ่งการสนทนากลุ่มมีเป้าหมายหลักเพื่อให้ผู้ที่มีความรู้ หรือเข้าใจในประเด็นการสนทนาร่วมสนทนาเพื่อแลกเปลี่ยนความเห็น โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการสนทนากลุ่ม ซึ่งได้รับความร่วมมือด้านสถานที่ และการเชิญผู้เข้าร่วมจาก สมศ. ซึ่งผู้วิจัยแบ่งผู้เข้าร่วมออกเป็นกลุ่มย่อยจำนวน 3 กลุ่ม ดังนี้

- กลุ่มที่ 1 สถาบันอุดมศึกษาทั่วไป (สถาบันอุดมศึกษาในสังกัดของรัฐ และสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ มหาวิทยาลัยราชภัฏ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล และมหาวิทยาลัยเอกชน)
- กลุ่มที่ 2 สถาบันอุดมศึกษาเฉพาะทาง (สถานศึกษาพยาบาล วิทยาลัยชุมชน และสถาบันอุดมศึกษาเฉพาะทางอื่นๆ)
- กลุ่มที่ 3 สถาบันการศึกษาเฉพาะทางต่ำกว่าปริญญาตรี (สถาบันสังกัดกระทรวงกลาโหม และศูนย์ฝึกอบรมตำรวจ)

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 การสังเคราะห์ข้อเสนอแนะจากรายงานการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสาม

ผลการสังเคราะห์ข้อเสนอแนะที่ผู้ประเมินคุณภาพภายนอกได้รายงานไว้ในรายงานการประเมินจำนวน 140 เล่ม ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ประเด็นที่ผู้ประเมินเห็นสอดคล้องกันสูงสุดในแต่ละด้านของกลุ่มตัวบ่งชี้ ดังนี้

1.1 ด้านคุณภาพบัณฑิต ควรเพิ่มทักษะด้านภาษาและสมรรถนะที่จำเป็นแก่บัณฑิตเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC) อีกทั้งควรจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อพัฒนานักศึกษาตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิอุดมศึกษา (TQF)

1.2 ด้านงานวิจัยและงานสร้างสรรค์ ควรแสวงหาความร่วมมือในการวิจัยและทุนวิจัย และควรกำหนดประเด็นวิจัย ที่มุ่งแก้ปัญหาในพื้นที่และส่งผลกระทบต่อประชาชนส่วนใหญ่ ควรยกระดับการตีพิมพ์และเผยแพร่ผลงานของคณาจารย์ ควรจัดตั้งคลินิกวิชาการ ที่มีอาจารย์ที่เลี้ยง หรือผู้ทรงคุณวุฒิเป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำการทำวิจัย การเขียนตำรา บทความวิจัยและบทความวิชาการเพื่อเผยแพร่

1.3 ด้านการบริการวิชาการแก่ชุมชน ควรบูรณาการการบริการวิชาการแก่ชุมชน กับการจัดการเรียนการสอน และบริการวิชาการให้ตรงกับความต้องการของชุมชน ควรให้บริการวิชาการตามศักยภาพและความเชี่ยวชาญของมหาวิทยาลัย ประสานความร่วมมือกับทุกภาคส่วนในการให้บริการทางวิชาการ

1.4 ด้านการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม พบว่า ควรบูรณาการเข้ากับการเรียนการสอน และส่งเสริมการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม ควรจัดตั้งศูนย์ศิลปวัฒนธรรม เพื่อทำนุบำรุงสร้างสรรค์ผลงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และเผยแพร่ความรู้ทางด้านศิลปะและวัฒนธรรมเพิ่มขึ้นอย่างเป็นระบบ

1.5 ด้านการบริหารและการพัฒนาสถาบัน พบว่า ควรจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีที่ชัดเจน อีกทั้งสนับสนุนการสร้างผลงานทางวิชาการสำหรับอาจารย์ ควรวิเคราะห์อิทธิพลกำลังของคณาจารย์ให้สอดคล้องกับหลักสูตรที่เปิดสอนและแผนการรับนิสิต สร้างขวัญและกำลังใจให้กับบุคลากรทุกระดับ มีระบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้บริหาร โปร่งใส ยุติธรรม รู้จักใช้ทรัพยากร ร่วมกันให้เกิดประโยชน์สูงสุด จัดทำฐานข้อมูลสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจ และกำหนดบทบาทของสภามหาวิทยาลัยให้ชัดเจน

1.6 ด้านการพัฒนาและการประกันคุณภาพภายใน พบว่า ควรให้ความรู้เรื่องการประกันคุณภาพแก่คณาจารย์และบุคลากร ตลอดจนสร้างความตระหนัก ให้เห็นถึงความสำคัญและประโยชน์ของการประกันคุณภาพ ควรใช้ทีมประเมินการประกันคุณภาพภายในชุดเดียวกันอย่างต่อเนื่อง ทั้งในระดับสถาบันและระดับคณะ ส่งเสริมการจัดทำเอกสารเพื่อรองรับงานด้านประกันคุณภาพการศึกษาในรูปแบบดิจิทัลมากขึ้น

1.7 ด้านอัตลักษณ์และมาตรการส่งเสริม พบว่า ควรสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับนิยามเชิงปฏิบัติการของอัตลักษณ์และเอกลักษณ์ ให้ตรงกัน ตลอดจนส่งเสริมกิจกรรมของนักศึกษาให้เป็นไปตามอัตลักษณ์และเอกลักษณ์ของมหาวิทยาลัย

ตอนที่ 2 การสังเคราะห์ข้อเสนอแนะจากความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการประเมินคุณภาพภายนอก รอบสาม

การสนทนากลุ่มร่วมกับสถานศึกษาที่ได้รับการประเมินรอบสามจำนวน 25 สถาบันและต้นสังกัดจำนวน 9 หน่วยงาน ซึ่งมีผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มทั้งสิ้น 52 คน สามารถสรุปตามประเด็นการสนทนากลุ่มได้ดังนี้

ปัญหาและอุปสรรคของการประเมินคุณภาพภายนอกโดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน)

- 1) ขาดการประสานงานร่วมกันระหว่างสถาบันอุดมศึกษา ต้นสังกัด และ สมศ.
- 2) กลุ่มข้อขาดรายละเอียดที่ชัดเจน ทำให้ผู้ประเมินและผู้รับการประเมินเข้าใจไม่ตรงกัน
- 3) ตัวชี้วัดมีจำนวนมากและซ้ำซ้อนกับหน่วยงานต้นสังกัด ทำให้เป็นภาระต่อสถานศึกษา
- 4) มาตรฐานตัวชี้วัด ไม่เหมาะสมกับสถาบันอุดมศึกษาบางแห่ง เช่น สถาบันอุดมศึกษาเฉพาะทาง

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวนโยบายการพัฒนาสถานศึกษาและระบบการประเมินคุณภาพภายนอก ระดับอุดมศึกษา เพื่อเสนอต่อรัฐบาล ต้นสังกัด และ สมศ.

- 1) ควรมีการนำผลประเมินมาใช้ในการพัฒนาสถานศึกษาอย่างแท้จริง
 - 2) ระบบการประเมินควรมีความเหมาะสมกับสถานศึกษาในแต่ละประเภท
 - 3) รัฐบาล และหน่วยงานต้นสังกัด ควรส่งเสริม สนับสนุนการทำงานของสถานศึกษาให้มีความคล่องตัวมากขึ้น
- ทิศทางการประเมินคุณภาพภายนอกในอนาคต*

- 1) ลดการประเมินจากเอกสารแต่เป็นการประเมินสภาพจริงมากขึ้น
- 2) ตัวชี้วัดมีความยืดหยุ่นและเหมาะสมกับสถาบันอุดมศึกษาที่มีเอกลักษณ์ และอัตลักษณ์ที่แตกต่างกัน

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการสนทนากลุ่มแยกตามประเภทสถาบัน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

2.1 ข้อเสนอแนะจากสถาบันอุดมศึกษาทั่วไป

การสนทนากลุ่มร่วมกับสถาบันอุดมศึกษาทั่วไปจำนวน 11 สถาบันและต้นสังกัด คือสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา รวมผู้เข้าร่วมสนทนาจำนวน 17 คน ได้ให้ข้อเสนอแนะต่อการประเมินคุณภาพภายนอก ดังนี้

1) ควรส่งเสริมให้ทุกหน่วยงานนำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์อย่างจริงจัง เช่น สำนักงานประมาณใช้ประกอบการพิจารณางบประมาณของมหาวิทยาลัย

2) ควรให้ สมศ. และ สกอ. ประสานความร่วมมือเกี่ยวกับเกณฑ์การประเมินและตัวบ่งชี้ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันและเหมือนกันเพื่อเป็นการบูรณาการประเมินภายในและการประเมินภายนอก เพื่อลดภาระของมหาวิทยาลัย และสามารถนำผลมาเชื่อมโยงกันได้

3) ควรให้ความสำคัญกับหลักสูตรให้มากขึ้น เนื่องจากหลักสูตรเกี่ยวข้องกับการผลิตบัณฑิตโดยตรง

4) การกำหนดตัวบ่งชี้ ควรเป็นตัวบ่งชี้ที่สะท้อนให้เห็นถึงคุณภาพของการดำเนินงานของมหาวิทยาลัย เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาอย่างแท้จริง เพราะหากว่าตัวบ่งชี้ไม่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาแล้ว จะเป็นการทำลายคุณภาพการศึกษาด้วยทิศทางการประเมินที่ไม่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพราะมหาวิทยาลัยแต่ละแห่งย่อมกำหนดนโยบายการบริหารงานให้สอดคล้องกับตัวบ่งชี้ของ สมศ. หรือ สกอ.

5) ควรมีแนวทางในการดำเนินงานระบุในแต่ละตัวบ่งชี้ เพื่อให้มหาวิทยาลัยสามารถดำเนินการ ได้ถูกต้องตรงกับแนวทางที่ สมศ. ต้องการให้ดำเนินการเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

6) ควรมีคู่มือผู้ประเมินและผู้รับการประเมินที่มีรายละเอียดที่ชัดเจน สอดคล้อง ตรงกันเพื่อป้องกันการเข้าใจผิดพลาด

7) ผู้ประเมินควรเป็นผู้ที่สามารถแนะนำมหาวิทยาลัยในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุตามตัวบ่งชี้แต่ละตัว ไม่ใช่เป็นเพียงผู้ตรวจสอบเอกสาร

2.2 ข้อเสนอแนะจากสถาบันอุดมศึกษาเฉพาะทาง

การสนทนากลุ่มร่วมกับสถาบันอุดมศึกษาเฉพาะทางจำนวน 9 สถาบันและหน่วยงานต้นสังกัด 6 หน่วยงาน รวมผู้เข้าร่วมสนทนาจำนวน 24 คน ได้ให้ข้อเสนอแนะต่อการประเมินคุณภาพภายนอกดังนี้

1) สมศ. และสถาบันอุดมศึกษาเฉพาะทางควรร่วมกันพัฒนาตัวบ่งชี้สำหรับสถาบันอุดมศึกษาเฉพาะทาง เพื่อให้คงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ของสถาบัน และแสดงให้เห็นถึงศักยภาพ ความสามารถเฉพาะ ทางของสถาบัน เหล่านี้อย่างแท้จริง รวมถึงการประเมินที่เทียบเคียงได้กับมาตรฐานนานาชาติ

2) สมศ. ควรจะมีเกณฑ์การเลือกผู้ประเมินให้มีความรู้ ความชำนาญ หรือคุณวุฒิเฉพาะทางที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับสถาบันที่ถูกประเมิน จะทำให้เข้าใจบริบท เอกลักษณ์ อัตลักษณ์ ของสถาบันเหล่านั้นได้อย่างถ่องแท้ เนื่องจากบางสถาบันมีข้อสงสัยเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้ประเมินบางท่านในการประเมินรอบสามว่าไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของสถาบันที่ถูกประเมิน โดยตรง โดยทางสถาบันเฉพาะทางเสนอให้มีการเชิญผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ความเข้าใจ ในบริบทการจัดการศึกษาเฉพาะทางของแต่ละสถาบัน เข้าร่วมในทีมประเมินของ สมศ. เพื่อประสานงาน ให้ข้อมูลที่ทำเป็นกับทีมผู้ประเมินของ สมศ. และ สมศ. ควรเปิดโอกาสให้แต่ละสถาบันเสนอรายชื่อผู้เชี่ยวชาญเข้าร่วมในทีมประเมินด้วย

3) สมศ. ควรมีการจัดทำและให้นำหน้าตัวบ่งชี้ที่เหมาะสม ไม่ควรใช้เกณฑ์เดียวกันทั้งหมดกับทุกสถาบัน ที่ประเมิน

4) สมศ. ควรมีการประเมินทั้งด้านคุณภาพและเชิงปริมาณ จะได้ข้อมูลการประเมินที่ครอบคลุมบริบทการจัดการศึกษาและได้ข้อมูลเชิงลึกของแต่ละสถาบัน

5) สมศ. ควรประสานงานกับหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อทำความเข้าใจ ชี้แจง เกี่ยวกับมาตรฐาน ตัวบ่งชี้ และการดำเนินการประเมินต่างๆ เพื่อให้หน่วยงานต้นสังกัดรับทราบหลักการประเมิน มาตรฐาน ตัวบ่งชี้ เหมือนกับสถานศึกษาที่ถูกประเมิน และวางแผนการกำกับ ติดตาม ช่วยเหลือ สนับสนุน

6) หน่วยงานต้นสังกัดควรมีการประสานงานกับสถาบันในสังกัด ในการดำเนินการจัดการศึกษา การรับทราบผลการปฏิบัติงานด้านต่างๆ การประเมินคุณภาพทั้งภายในและภายนอก ให้มีความเข้าใจและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และก่อนจะถึงวงรอบการประเมิน ทางต้นสังกัดควรมีการประสานงานกับสถาบันในกำกับว่าต้องการความช่วยเหลือหรือการสนับสนุนด้านใดเกี่ยวกับการประเมินบ้าง โดยมีการส่งการจากระดับบนลงมาระดับล่าง เพื่อให้ผู้นำนักการส่งการนำเชื่อถือและทุกฝ่ายพร้อมปฏิบัติตามในทิศทางเดียวกัน

7) หน่วยงานต้นสังกัดควรเอื้ออำนวยเรื่อง กฎระเบียบการเบิกจ่ายเงินสนับสนุนในการจัดทำวิจัยให้กับบุคลากรภายในสังกัด ให้มีความคล่องตัว และเอื้ออำนวยให้กับผู้วิจัยนำไปใช้งานได้อย่างเต็มที่ และสะดวก

8) สถาบันเฉพาะทางไม่ควรลืมเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ ของการจัดการศึกษาของตนเอง ไม่ควรมุ่งมั่นทำทุกอย่างเพื่อเอาคะแนนการประเมินจาก สมศ. แต่ควรคำนึงถึงคุณภาพผู้เรียน ผลผลิต ผลลัพธ์ที่จะออกสู่สังคม ว่าสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ มาตรฐานตรงกับความต้องการของสังคม ตลาดแรงงานทั้งในระดับประเทศและนานาชาติ

9) ผู้ประเมินควรศึกษาเอกสารและลงพื้นที่จริงในการตรวจประเมินคุณภาพการจัดการศึกษา เพราะสถานศึกษาบางแห่งการจัดการศึกษามีความเฉพาะทาง จึงจะทราบและเข้าใจบริบทของสถานศึกษาได้อย่างถ่องแท้

10) ผู้ประเมินแต่ละคน รวมถึงทีมผู้ประเมินแต่ละชุด มีความคิดเห็น การแปลความหมายตัวบ่งชี้ มาตรฐานการประเมินที่ไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และแปลความหมายได้ไม่ตรงกันกับผู้ถูกประเมิน ทางสถาบันเฉพาะทางเสนอให้จัดทีมผู้ประเมินที่มีมาตรฐานเดียวกัน เช่น วิทยาลัยชุมชนเสนอให้จัดทีมประเมินเป็นภูมิภาค โดยภูมิภาคเดียวกันใช้ทีมประเมินชุดเดียวกัน จะมีส่วนช่วยให้เข้าใจบริบทเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ ของสถานศึกษาที่ถูกประเมินในทิศทางเดียวกันมากขึ้น

11) ผู้ประเมินควรมีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ เพื่อความมีศักยภาพของผู้ประเมินและส่งผลถึงคุณภาพการจัดการศึกษาของสถาบันการศึกษาที่ถูกประเมิน

2.3 ข้อเสนอแนะจากสถาบันอุดมศึกษาเฉพาะทางต่ำกว่าปริญญาตรี

การสนทนากลุ่มร่วมกับสถาบันอุดมศึกษาเฉพาะทางต่ำกว่าปริญญาตรีจำนวน 4 สถาบันและหน่วยงานต้นสังกัด 2 หน่วยงาน รวมผู้เข้าร่วมสนทนาจำนวน 11 คน ได้ให้ข้อเสนอแนะต่อการประเมินคุณภาพภายนอกดังนี้

1) สถานศึกษาควรมีรางวัล เพื่อเป็นขวัญกำลังใจให้กับบุคลากรที่รับผิดชอบงานในตัวบ่งชี้ที่ผ่านเกณฑ์การประเมิน และเกิดการกระตือรือร้นในตัวบ่งชี้ที่ไม่ผ่านเกณฑ์หรือได้คะแนนน้อย

2) เนื่องจากบุคลากรมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา มีการย้ายรายวัน ทำให้เมื่อบุคลากรคนเก่าที่เข้าใจการประกันคุณภาพย้ายไป บุคลากรใหม่ที่มาทำหน้าที่แทนจะต้องใช้เวลาทำความเข้าใจการประกันคุณภาพภายใน จึงควรมีทีมการทำงานประกันคุณภาพ เพื่อป้องกันการหยุดชะงักเมื่อบุคลากรย้ายออก

3) ผู้บริหารสถาบันควรให้ความสำคัญกับการประเมินของ สมศ. และควรส่งเสริมสถาบันทุกทาง

4) ต้นสังกัดควรมีการติดตามหรือจัดเวทีการประเมินภายใน เพื่อเตรียมความพร้อมในการประเมินภายนอก ซึ่งทางตำรวจได้มีการจัดตั้งสำนักการศึกษาและประกันคุณภาพ (สศป.) เพื่อทำหน้าที่สอดคล้องกับ สมศ.

- 5) ต้นสังกัดควรให้การสนับสนุนสถาบันในการพัฒนาตามข้อเสนอแนะจากการประเมิน ซึ่งขณะนี้ ต้นสังกัดของทหารได้ให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่ ในการนำข้อเสนอแนะของ สมศ. มาปรับปรุงพัฒนาสถาบัน เช่น สถาบันของบประมาณในการปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของ สมศ. ต้นสังกัดก็ให้งบประมาณอย่างเต็มที่
- 6) สมศ. ควรหาวิธีส่งเสริม/มีนโยบายส่งเสริม ให้สถาบันที่ไม่ผ่านการประเมิน เกิดการพัฒนา และทุกสถาบันมีการพัฒนาที่ดีขึ้น และควรมีการติดตามผลการพัฒนาหลังการประเมินด้วย
- 7) ข้อเสนอแนะจากการประเมินควรเป็นข้อเสนอแนะที่ชัดเจนและสามารถพัฒนาได้จริง นอกจากนี้ ควรเป็นข้อเสนอแนะที่เป็นแนวทางในการพัฒนาการศึกษา ไม่ใช่ข้อเสนอแนะเพื่อตอบตัวบ่งชี้การประเมินเท่านั้น
- 8) สมศ. ควรเสริมสร้างภาพลักษณ์การประเมินแบบกัลยาณมิตรมากขึ้น
- 9) เนื่องจากการประเมินของ สมศ. มีการติดต่อประสานงานโดยตรงกับสถาบันที่จะรับการประเมิน โดยไม่ผ่าน ต้นสังกัด จึงควรดำเนินการแจ้งให้ทางต้นสังกัดได้ทราบทั้งก่อนการประเมินและผลการประเมิน เพื่อให้ต้นสังกัดได้มี รางวัลในการสร้างขวัญกำลังใจให้กับสถาบันบ้าง หรือต้นสังกัดจะได้ปรับการบริหารภายใน นอกจากนี้ การแจ้งให้ ต้นสังกัด ได้ทราบ ทำให้ผลการประเมินมีคุณค่ามากขึ้น เนื่องจากที่ผ่านมา สมศ. ไม่มีการแจ้งต้นสังกัด ทำให้ผลการ ประเมินไม่มีผลกระทบต่อสถาบัน
- 10) เนื่องจากสถาบันเป็นสถาบันเฉพาะทางตำรวจ/ทหาร แต่ผู้ประเมินไม่ได้มาจากตำรวจ/ทหาร ทำให้ ผู้ประเมินไม่เข้าใจบริบทของทางสถาบันเท่าที่ควร จึงควรมีผู้ประเมินภายนอกที่มาจากบริบทเดียวกับทางสถาบันอย่างน้อย 1 คน
- 11) กลุ่มผู้ประเมิน ควรเป็นกลุ่มเดียวกันในประเภทสถาบันเดียวกัน เช่น ศูนย์อบรมตำรวจทุกแห่งก็ควรได้ ผู้ประเมินชุดเดียวกัน เป็นต้น
- 12) สมศ. ควรมีการประชาสัมพันธ์เรื่องการรับสมัครผู้ประเมินภายนอก เพื่อให้ตำรวจ/ทหาร ได้มีโอกาส รับทราบและเข้ามามีส่วนในการประเมินมากกว่านี้
- 13) สมศ. ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้บุคคลทั่วไปได้รับทราบว่า สถาบันทางทหารและตำรวจก็มีการ ประเมินเช่นเดียวกับสถาบันการศึกษาระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา หรืออุดมศึกษาทั่วไป
- 14) สมศ. ควรมีเจ้าหน้าที่หรือที่ปรึกษา เพื่อให้สถาบันได้ประสานงานได้ตลอดเวลา ไม่เพียงเฉพาะเวลาที่อยู่ ในช่วงการประเมินแต่ละรอบเท่านั้น
- 15) สมศ. ควรมีการจัดศึกษาดูงาน ให้สถาบันที่ไม่ผ่านการประเมินหรือได้คะแนนน้อย ได้มีโอกาสไปศึกษา ดูงานจากสถาบันที่ผ่านการประเมินหรือได้คะแนนสูง เพื่อรับรู้ว่ามีวิธีการจัดการอย่างไร และนำมาปรับปรุงพัฒนาสถาบัน ตนเองต่อไป

อภิปรายและสรุปผลการวิจัย

1. ผลการสังเคราะห์ข้อเสนอแนะจากรายงานการประเมินคุณภาพภายนอก เมื่อพิจารณารายกลุ่มตัวบ่งชี้ พบว่า
 - 1.1 ด้านคุณภาพบัณฑิต ควรเพิ่มทักษะด้านภาษาและสมรรถนะที่จำเป็นแก่บัณฑิตเพื่อรองรับการเข้าสู่ ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และพัฒนานักศึกษาตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิอุดมศึกษา (TQF) ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) [5] ได้กล่าวถึงเหตุผลของการประกันคุณภาพในระดับอุดมศึกษาไว้ 4 ประการ คือ (1) คุณภาพของสถาบันอุดมศึกษาและบัณฑิตมีแนวโน้มที่จะมีความแตกต่างกันมากขึ้น ซึ่งจะก่อให้เกิด ผลเสียแก่ประเทศไทยโดยส่วนรวมในระยะยาว (2) การแข่งขันกันในเชิงคุณภาพของการจัดการศึกษาและคุณภาพของ

บัณฑิตภายในและภายนอกประเทศมีมากขึ้น (3) สถาบันอุดมศึกษามีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาองค์ความรู้ให้เป็นสากลเพื่อให้ได้รับการยอมรับจากนานาชาติและ (4) สถาบันอุดมศึกษามีความจำเป็นที่จะต้องสร้างความมั่นใจให้แก่สังคมว่าสามารถผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ

1.2 ด้านงานวิจัยและงานสร้างสรรค์ ควรแสวงหาความร่วมมือในการวิจัยและทุนวิจัย สอดคล้องกับงานวิจัยของ วนิตา [6] เกี่ยวกับปัจจัยที่เอื้อต่อการทำวิจัยของบุคลากรสายวิชาการ พบว่า ปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการทำวิจัยของบุคลากร คือ ตัวแปรเกี่ยวกับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายในและภายนอก ด้านเงินงบประมาณในการทำวิจัย นอกจากนี้จะเห็นว่า แหล่งทุนวิจัยที่ทางมหาวิทยาลัยจัดให้มีไม่เพียงพอ เนื่องจากการทำวิจัยเรื่องหนึ่งๆ นั้น ผู้ทำวิจัยต้องดำเนินงานหลายขั้นตอน ซึ่งต้องเสียค่าใช้จ่ายจำนวนมาก

1.3 ด้านการบริการวิชาการและด้านการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม พบว่า ข้อเสนอแนะของผู้ประเมินเห็นสอดคล้องกันว่า ควรบูรณาการการบริการวิชาการและการทำงานนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมกับการจัดการเรียนการสอน ซึ่งตรงตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2545 [1] มาตรา 22 กำหนดแนวทางในการจัดการศึกษาไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่า ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ มาตรา 24 (3) ในกระบวนการเรียนรู้กำหนดไว้ว่า ให้จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง และมาตรา 24 (4) กำหนดให้สถานศึกษาจัดการเรียนการสอนโดยผสมผสาน สาระความรู้ด้านต่าง ๆ ได้สัดส่วนสมดุลกัน

1.4 ด้านการพัฒนาและการประกันคุณภาพภายใน พบว่า ควรให้ความรู้เรื่องการประกันคุณภาพแก่คณาจารย์และบุคลากร ตลอดจนสร้างความตระหนัก ให้เห็นถึงความสำคัญและประโยชน์ของการประกันคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทศน์ศิริินทร์ [7] ที่พัฒนารูปแบบการนำผลประเมินภายนอกไปใช้ประโยชน์ ซึ่งขั้นตอนแรกที่สำคัญคือการสร้างความตระหนักและความเข้าใจเกี่ยวกับการประกันคุณภาพ

2. ผลสังเคราะห์ข้อเสนอแนะจากความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสามพบว่า

2.1 ข้อเสนอแนะที่เห็นสอดคล้องกันทุกกลุ่มสถาบันคือ ควรส่งเสริมให้ทุกหน่วยงานนำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์อย่างจริงจัง ศิริชัย [8] กล่าวว่า การทำให้ผลการประเมินสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงขึ้นกับองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 ลักษณะของการประเมิน (characteristic of the evaluation) ซึ่งประกอบด้วย 2 องค์ประกอบย่อย คือ (1.1) กระบวนการประเมิน ที่ควรตรงประเด็น วิธีการประเมินมีคุณภาพ ผลการประเมินที่มีข้อค้นพบสนองความต้องการ และมีกลยุทธ์ของการเผยแพร่ และ (1.2) ผู้ประเมิน ต้องมีความน่าเชื่อถือ และมีทักษะในการสื่อสาร และองค์ประกอบที่ 2 ลักษณะของบริบทองค์กรและผู้เกี่ยวข้อง (characteristic of organizational context) ซึ่งประกอบด้วย 2 องค์ประกอบย่อย คือ (2.1) สิ่งแวดล้อมขององค์กร ได้แก่ ด้านการเมือง เศรษฐกิจ และลักษณะการตัดสินใจที่ต้องการ และ (2.2) ผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ ทศน์ศิรินทร์ต่อการประเมิน ความผูกพันกับการประเมิน และความต้องการใช้สารสนเทศจากการประเมิน

2.2 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับคุณภาพผู้ประเมิน อาทิ ผู้ประเมินควรเป็นผู้ที่สามารถแนะนำมหาวิทยาลัยในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุตามตัวบ่งชี้แต่ละตัว ไม่ใช่เป็นเพียงผู้ตรวจสอบเอกสาร ผู้ประเมินควรเข้าใจบริบทสถาบันอุดมศึกษาที่ประเมิน ซึ่งสอดคล้องกับสภาพปฏิรูปแห่งชาติที่มีข้อเสนอแนะให้ สมศ.มีมาตรการเข้มข้นในการพัฒนาผู้ประเมินให้มีมาตรฐานทั้งด้านความรู้ ความสามารถและจริยธรรม เน้นย้ำการประเมินเพื่อพัฒนา ซึ่งต้องใช้

ผู้ประเมินที่มีความสามารถเสนอแนะประเด็นในการพัฒนาได้ และมีความสามารถในการประเมินผลเป็นสากล เพื่อสนับสนุนการปฏิรูประบบประเมินและการประกันคุณภาพการศึกษาของสภาปฏิรูปแห่งชาติ [9]

2.3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับระบบการประเมิน พบว่า ตัวแทนจากสถาบันอุดมศึกษาและต้นสังกัดให้ข้อเสนอแนะว่า สมศ. ควรมีการจัดทำและให้นำนักตัวบ่งชี้ที่เหมาะสม ไม่ควรใช้เกณฑ์เดียวกันทั้งหมดกับทุกสถาบันที่ประเมิน สอดคล้องกับงานวิจัยของประดิษฐ์ [10] กล่าวว่า เกณฑ์และมาตรฐานการประเมินควรกำหนดตามขนาดของสถาบันด้วย ไม่ควรใช้มาตรฐานเดียวกันทั่วประเทศ ตัวชี้วัดบางตัวไม่ชัดเจน ผู้ประเมินมีความคิดเห็นไม่ตรงกัน ทั้งนี้จากปัญหาดังกล่าว สมศ. ได้พัฒนาแนวทางการประเมินคุณภาพภายนอก แนวใหม่รอบสี่ วิธีการประเมินจะไม่เน้นเอกสาร แต่จะใช้วิธีการเชิงคุณภาพจากการสังเกต สัมภาษณ์ โดยผู้ประเมินภายนอกที่มีความเชี่ยวชาญตามบริบทของสถานศึกษากำหนด จึงไม่ใช่เป็นการประเมินด้วยมาตรฐานเดียวหรือที่ เรียกว่า One Size Fit All ดังนั้น สถานศึกษาต้องกำหนดมาตรฐานของสถานศึกษาเอง ให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา และ สรุปผลการดำเนินงานในรูปแบบการประเมินตนเอง (SAR) และ ส่งให้หน่วยงานต้นสังกัด วิเคราะห์และกำหนดประเด็นส่งให้ สมศ. เพื่อเข้าไปตรวจสอบและยืนยันผลการดำเนินงานตามภารกิจ ของสถานศึกษา ซึ่งเป็นไปตามกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 [11]

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. จากผลการวิจัยพบว่า ปัญหาและอุปสรรคของการประเมินคือ มาตรฐานตัวชี้วัด ไม่เหมาะสมกับสถาบันอุดมศึกษาบางแห่ง เช่น สถาบันอุดมศึกษาเฉพาะทาง ดังนั้น จึงควรมีการวิจัยและพัฒนาารูปแบบการประเมินคุณภาพการศึกษาสำหรับสถาบันอุดมศึกษาเฉพาะทาง
2. ควรมีการศึกษาการนำผลประเมินมาใช้ในการพัฒนาสถานศึกษา และควรมีการพัฒนาารูปแบบการติดตามการนำผลประเมินไปใช้
3. ควรมีการศึกษารูปแบบการพัฒนาผู้ประเมินที่ได้มาตรฐาน กรอบสมรรถนะของผู้ประเมิน
4. สถานศึกษาแต่ละแห่ง สามารถนำข้อเสนอแนะที่ได้จากการประเมิน จัดทำเป็นงานวิจัยเพื่อส่งเสริม พัฒนาตัวชี้วัดที่ยังไม่ได้มาตรฐาน เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาให้ดียิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้ เป็นส่วนหนึ่งของรายงานวิจัยโครงการการสังเคราะห์ผลการประเมินคุณภาพภายนอก รอบสาม (พ.ศ. 2554-2558) ระยะครึ่งวงจร ระดับอุดมศึกษา ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน)

เอกสารอ้างอิง

1. Office of the National Education Commission. National Education Act of B.E. 2542; 1999.
2. Office for national education standards and quality assessment. The manual of evaluation utilization. Bangkok: Office for national education standards and quality assessment; 2013. Thai.
3. Khanidtha T. ONESQA reports the fourth round of external quality assessment results to the new minister of education. Daily NEWS. 2018 July 10; Sect. Education corner. Thai.

4. Boonchaoom S. basic research. Bangkok: Suweeriyasan; 2013. Thai.
5. Office of the higher education commission. The manual of internal quality assurance in higher education B.E. 2553. Bangkok: Office of the higher education commission; 2010. Thai.
6. Wanida P. Factors influencing on conducting research among academic staff on health science Thammasart university [Med thesis]. Pathumthani: Rajamakala university of technology Thanyaburi; 2013. Thai.
7. Tatsirin S, Saranya C, Pinda V. Development of External Evaluation Utilization Model for Improving Quality of Small Basic Education Schools in the Northeastern of Thailand. Veridian E-Journal, Silpakorn University. 2017; 10(3): 2405-2419. Thai.
8. Sirichai K. Evaluation theory. Bangkok: Chulalongkorn university press; 2009. Thai.
9. Maneerat C, Chatupol Y, Somson W. Development of a competency framework for performance appraisal of higher education external assessors at the office for national education standards and quality assessment (public organization). Sripatum Review of Humanities and Social Sciences. 2019; 19 (1): 33-48. Thai.
10. Pradit M, Nida M. The monitoring and assessment of the process of external assessment of educational quality at tertiary level in the provinces of Songkhla, Pattalung, and Nakornsritammaraj. Thaksin.J. 2006; 9(2): 1-10. Thai.
11. Office for national education standards and quality assessment. The fourth round of external quality assessment framework. ONESQA booklet. 2018; 18(4): 14-17. Thai.